

DÉLMAGYARORSZÁG

80. évfolyam, 170. szám
1990. július 13., péntek

ALAPÍTVÁ: 1910-BEN

Havi előfizetési díj: 101 + 20 forint
Ára 4,30 forint

Jelcin otthagytta a pártot

Írók egymás közt — Göncz Havelnál — Szovjet olajfék
Gorbacsov helyettese ukrán — Teng békül Csaóval

Miközben a világsajtó Gorbacsov újabb diadalát énekli, a Szovjetunió legnépszerűbb politikusa, Borisz Jelcin bejelentette: kilép az SZKP-ból. A Demplatform — melynek egyik vezetője épp Jelcin — ugyancsak kilépésre szólította föl híveit. Továbbra is bizonytalan, mikor utazhatnak Magyarországra a tiranai követségünkön levő albánok. Ma a Parlamentben elmaradt a költségvetési bizottság ülése, mert nem jelent meg a tagok fele. A „miniszterek tanácsa” viszont összeült, meg is tárgyalta egy sor kérdést, ám a beszámolókról konkrét intézkedésekről, döntésekről nem szólnak...
Márok Tamás

Göncz Prágában

Václav Havel csehszlovák köztársasági elnök meghívására csütörtökön egynapos hivatalos csehszlovákiai munkalátogatásra Prágába érkezett Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság ideiglenes elnöke.

Göncz Árpád először Alexander Dubcekkel, a csehszlovák szövetségi parlament elnökével találkozott.

Az eszmecsere mindketten hangsúlyozták, hogy a politikai változások, a demokrácia új formái lehetőségeket nyújtanak arra, hogy a két ország eddigi kapcsolatait tovább mélyítsék és fejlesszék.

Göncz azt hangsúlyozta, hogy Magyarország és Csehszlovákia, illetve Szlovákia összetartozik, és ez a sorskörösség több, mint barátság.

Dubcek szóvá tette, hogy a csehszlovák parlamentben nem mindenki fogadta megértéssel, hogy a magyar Or-

szággyűlés megemlékezett Trianon évfordulójáról.

Göncz rámutatott: ha a magyar kisebbség helyzete megoldódik Szlovákiában, illetve a szlovák kisebbség helyzete rendeződik Magyarországon, akkor az ilyen problémáknak nem lesz létjogosultságuk, önmaguktól megszűnnek. Kérte, hogy a szlovák kisebbség helyzetének javításához nyújtsanak konkrét segítséget könyvek, pedagógusok révén, mert az idő nagyon sürget, és a magyar fél egymaga nem tudja megoldani a problémát.

*

Az együttműködés jövőbeni intézményes formájáról, a tervezett együttműködési megállapodásról, a Varsói Szerződéshez való viszonyról, az Európa Tanácshoz való csatlakozásról, az új típusú regionális együttműködés lehetőségeiről volt szó Göncz Árpád és Václav Ha-

vel prágai megbeszélésein. Havel szerint a pozsonyi találkozóra megkezdődött folyamatnak az a célja, hogy Csehszlovákia, Magyarország és Lengyelország minél jobban együttműködjön.

Göncz Árpád a maga részéről kifejtette: Magyarország időszerűnek tartja, hogy a két ország barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződését új dokumentummal váltsák fel. Az okmány neve egyszerűen együttműködési megállapodás lenne. A magyar államfő szerint azért fontos, hogy megszülessen az új együttműködési szerződés a Magyar Köztársaság és a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság között, mert ezt követően egy ehhez hasonló magyar–lengyel, illetve lengyel–cseh-

szlovák megállapodásra is sor kerülhetne.

Václav Havel egyetértett az új típusú együttműködési szerződés gondolatával. Úgy vélekedett: Csehszlovákia, Magyarország és Lengyelország kétoldalú szerződése háromoldalú szerződéssé fejlődhetnek.

Göncz Árpád egyébként beszélt arról a lehetőségről is, hogy Magyarország, Csehszlovákia és Lengyelország, miután háromoldalú megállapodást kötött, biztonszági szerződést írhatna alá a Szovjetunióval, valamint a NATO-val is.

A találkozón szó volt arról is, hogy az ötök mintájára egy négyoldalú regionális együttműködést is létre lehetne hozni Ukrajna, Szerbia, Magyarország és Csehszlovákia között.

Lesz helyi önkormányzat (?)

Uborkaszezon Sándorfalván

Tegnap délután két órakor ülést tartott a Sándorfalvi Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága. A megadott napirendtől eltérően nem tudott érdemi tájékoztatást adni a helyhatósági választások előkészületeiről, mivel ebben a kérdésben még teljes a bizonytalanság. A közlő, alsóbb szinteket érintő rendszerváltás azonban elkerülhetlenné tette az önkormányzatiság problémájának érintését. A helyi ellenzék képviselőiben az MDF jelenlévő tagja nagy nyomatékkal beszélt annak szükségességéről, hogy a településen az irányító tisztviselők minden feladatát, kizárólag a közakarat jóvoltából ezentúl a helybeliek közül kerüljenek ki. A vb a leendő önkormányzat legfontosabb feladatát az anyagi alapok megteremtésében és a tulajdonjogi rendezésben jelölte meg.

Hiába no, uborkaszezon van. A megyei végrehajtó

bizottság legutóbbi ülése azért maradt el, mert a tagok nem jöttek össze kellő létszámban. Sándorfalván az ellenzéki pártok maradtak távol. Egyedül az MDF-et képviselte egy csinos hölgy, aki ráadásul politikai érzékét is megőrizte — a kánikula ellenére: Nincs rosszabb, kelletős hatalomnál — mondta, továbbá ezzel a vidék politikai valóságát. Bár ez ügyben talán inkább az oroszok az igazi szakértők. Ők ugyanis a februári forradalomtól a noszf-ig (most már csupa kisbetűvel) húzták. Sosem értettem, miért kellett ennyit halasztgatni a rendszerváltást. Hát kérem, most megtudtam. Sándorfalván hasított belém a felismerés: ki csinál forradalmat uborkaszezonban? Fogadjunk, hogy az 1789-es év nyara hűvös, szeles és esős volt! Egy undok napon aztán, július 14-én, a derék franciáknak cselekvőképesszerűk támadt...

O. J.

Leváltást — művezetői szintig!

Munkástanácsok

Az Antall-kormány még nem hozta meg azokat az intézkedéseket, amelyekből a munkások bizalmat meríthetnének, s amelyek révén türelemmel várhatnak a kormányzat további lépéseit — mondta Rác Sándor, a Központi Munkástanács elnöke csütörtöki sajtótájékoztatójukon. A Központi Munkástanács azt várja a kormánytól, hogy az mielőbb garantálja a dolgozók tulajdonszerzési jogát, mert nem lehet kizárni a tulajdonlás-

ból azokat a munkásokat, akik 40 évig éhbérért dolgoztak. Így egyetértenek a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségének ezirányú aláírásgyűjtési akciójával és csatlakoznak hozzá. A jelenlegi átalakulásokat az elnök a dolgozó kollektívák kirablásának minősítette. Másik követelésük, hogy törvény garantsa az alakuló, új munkás-érdekvédelmi szervezetek működési lehetőségét.

(Folytatás a 2. oldalon.)

Hét végi magazinunkból

- Prokop Péter tanúságtétele;
- Füssy tréfás sirversei a dóm építőiről;
- Beszámoló a kazincbarcikai színházi találkozóról;
- Háy János irodalmi paródiái;
- Családi oldal.

Ságvári-pör

A makacs rektor s az ő harcos tanárai

Hatalommánia? Lázadás? A demokrácia arcul csapása? Tanárok szabadságharca? Az egyetemi autonómia sárba tiprása? Egyszerű hiúsági kérdés? Részrehajlás? Protekció? Vajon mivel is magyarázzuk Szeged jó hírű középiskolája nevének meghurcolását? A József Attila Tudományegyetem Ságvári Endre Gyakorló Gimnáziumának van a rektor által ideiglenesen megbízott igazgatója, de nem véletlenül ideiglenes. Az utódlás kérdésének előzményéről jó fél éves, tanulságos krónika szól. Azt lezárandó, az új igazgató személyétől függetlenül tárgyalt tegnap, csütörtökön délután a munkaügyi bíróság Szegeden. Dabis Erzsébet tanácsa előtt felperesként a gimnázium tantestületének szakszervezeti bizottsága jogi képviselője, Óvári Judit ült, az alperes Tóth Károly egyetemi főtitkár, természetesen az universitas színeiben. A Csongrád Megyei Főügyészség is indokoltan látta a tárgyaláson való részvételt. A tantestület véleménye szerint törvénysértés történt a gimnáziumi igazgató kinevezésének eljárásában.

A Ságváriban és az egyetemen a gimnáziumi igazgató utódlásának kérdésével tavaly ősszel kezdtek foglalkozni. Kezdetben az érvényes rendelkezéseket maximálisan betartották. (Olvasóink közül talán sokan emlékeznek, május közepén tájékoztattunk részletesen az utódlás körül kialakult bonyodalmakról.) Talán nem árt fölleveníteni a lényegét. A tantestület 22 évi szünet után végre gyakorolhatta, nemrég rendeletben garantált demokratikus jogát: titkosan szavazhattak az általa legjobbnak vélt jelölterre. Állásfoglalásukat az egyetemi tanács volt hivatott szentesíteni. S az egyetemi tanács — ez esetben döntésszavazattal — határozatát volt köteles a rektor végrehajtani.

Minthogy a Ságvári kettős irányítású — vagyis rendelkezik fölötté a JATE és a városi tanács — az egyetemhez is tartozik, gondolná az ember, különösen odafigyelnek az arra illetékesek, hogy az igazgatóváltás zökkenőmentesen történjék. Figyeltek is, csak hogy mindenki a saját érdekeit érezte előrébbvalónak. Erdemben két pályázattal foglalkoztak, Kránitz József nével, aki a gimnázium, biológia-földrajz szakos tanára és Szalamin Editével, aki a JATE orosz tanszékének docense. A tantestület kétharmados többséggel Kránitzra voksolt, ám ez a döntés nem tetszett az egyetemi vezérkarnak. Világosan kitűnik ez az egyetemi tanács teljes terjedelmű jegyzőkönyvéből. Egyszerűen leszavazták Kránitzot, s így a rektor nem nevezte ki.

A tanári kar megalázónak, igazságtalannak érezve a döntést, az ügyészségen és a bíróságon keresett jogorvoslatot. Az egyetem viszont, mint azt Tóth Károly érzékelte, nem talált saját eljárásában semmi kivetnivalót. A tantestület döntése csak irányadó, hangzottatta, s ha nem így értelmezi a munkaügyi bíróság is, akkor az egyetem az alkotmánybíróshoz fordul. Utalt az egyetem szervezeti és működési szabályzatára, mely, egyebek mellett, a kinevezésekről szóló fejezetében is az egyetem autonómiáját hivatott biztosítani. Az érdeklődő kíváncsiak a tárgyaláson elhangzottak alapján kezdetben úgy tűnhetett, hogy a tantestület(ek) demokratikus

jogait biztosító miniszteri rendelet az egyetemi autonómiát sérti. Később viszont egyre nyilvánvalóbbá vált, talán, nem elvi szempontok miatt született a sajnálatos pör. Nagyot nézett például a hallgatók, amikor kiderült: sem a tantestület, sem a Munkaügyi Bíróság nem kapott hiteles jegyzőkönyvet az egyetemről. Ennek egy példányát „szerencsére” Tóth Károly kezében volt, úgyhogy hallhattuk a rektori megjegyzést: az a tantestület, amelyből csak 22-en tartották érdemesnek Szalamin Editet igazgatónak, az megérdemli, hogy kívülről kapjon... A bíróság arról is már csak az ítélethirdetés után értesülhetett, hogy milyen jelentőmunkát végzett az egyetemi hármashatóság. Az ügyész rámutatott arra is, hogy az egyetemi tanács a maga belső szabályzatához sem tartotta magát. Hosszasan vitáztak azon, vajon hogyan kell értelmezni a kétharmados többséget. Persze az arcokon látszott, mindenki másra gondol. A lényegre, amelyet bíróság színe előtt mégsem illet a szó szoros értelmében megfogalmazni.

A Munkaügyi Bíróság jogerős ítélete hatályon kívül helyezi az egyetemi tanács döntését, így értelemszerűen a rektorét is. Ám amint Óvári Judit is fogalmazott, ettől még nem lesz Kránitz a Ságvári igazgatója. Ha talán az illetékesek megkérdezték volna, még a per előtt a bírónót, gondolom, mást nem mondott volna, mint amit az ítélet indoklásában megjegyezt: ha az egyetemi tanácsnak valóban a gimnázium jó hírének megőrzése, az ott folyó oktatómunka színvonalának biztosítása lett volna a célja, konzultál a tantestülettel. (Amit egyébként egyszer sem tett meg, sőt Kránitzra, elképzeléseire sem volt kíváncsi.)

A tárgyalás végén megkérdeztem Kránitz Józsefet, mit tesz ezek után.

— Az első pofon akkor ért, amikor indok nélkül elutasítottak, jöllehet senki sem hallgatott meg. Hogy most itt tartunk arra azt mondhatom, a tantestület sodort magával, no meg sérti az önérzetemet is az egyetem döntése. Ezek után elképzelhetetlennek tartom, hogy én ülhetek az igazgatói székbe, de most már végigcsinálom!

Mag Edit

Fehér-hegyi emlékeztető

TÖRTÉNELMI TÉNYEK. A cseh nemzetnek is megvan a maga Mohácsa. Neve: Fehér-hegy. A Krisztus utáni 1620-ik esztendő őszén, pontosan november 8-án, Prágától északnyugatra, a Sark nevű, romantikus völgy végében V. Frigyes (Pfalzi Frigyes), a pütkösdi király húszezer cseh harcosa döntő vereséget szenvedett a harmincezer katonát felvonultató II. Ferdinánd osztrák uralkodó ellenében. A harmincéves háború egyik legrövidebb ütközete (még egyszer a földrajzi környezetről: völgy ölében, hegy lábánál...) a reformáció iránt elkötelezett cseh nép sorsát az ellenreformációt képviselő Ausztriához kötötte. Figyelem! Most pedig a jelenleg is forgatott csehszlovákiai történelmtankönyvből idézek: „A csehek egyetlen támogatója Bethlen Gábor erdélyi fejedelem (egy rövid ideig magyar király) volt.” Bécsét támadva, Bethlen seregei egy ellenakció során visszavonulásra kényszerültek, s ennek köszönhető (újra idézek), „hogy Bethlen csapatai később, csak a döntő fehér-hegyi csata lezajlása után érkeztek a csehek segítségére”. A bethleni szándék a sorskörösség felismerésén alapult. Történelmünk egyik legnagyobb személyisége ekkor is hitet tett a vallás, avagy mai fogalmaink szerint, a lelkiismeret szabadsága mellett. (Azért idekíváncsók egy szegedi zárójel. Újszged, szűkebben a Gyapjas Pál utca lakói, hónapok óta kéri: utcájuk kapja vissza a régi nevét, s a levelek, táviratok érkezzenek csak a Bethlen Gábor utcai címekre... Eddig hiába. Türelmük fogytán.)

KÉSÉSBEN. Történelmünk igazolja: a magyar és cseh nemzet örökös késésben volt, ami a baráti jobbot illeti. A bethleni gesztushoz méltót három és fél évszázada nem tudunk felmutatni egyetlen oldalon sem. Sőt — ha jeltározni való kedvünk volna — annak ellenkezőjével igencsak megletne e kézirat. A szomszédság ellenére. Különösen Trianon óta. A mai kihívást a monolitikus rendszerek öröksége jelenti.

IDŐSZERŰSÍTÉS. Lehet, hogy Göncz Árpád és Václav Havel nem is tudja: a bethleni Bethlen Gábor egyik legkimerítőbb életrajzát Gindely Antal cseh történész írta meg. Magyarul Acsády Ignác fordításában Bethlen Gábor és udvara címen, 1890-ben, a Magyar történelmi életrajzok sorozatban jelent meg. Folytatva a történelmi visszatekintést, napjainkra kiderült, hogy egykori börtöncellák visszaminősülnek elnöki dolgozószobákká. Az előkészület helyeivé. S közben megszületett Esterházy Péter tolla alatt — igaz, a főítések néhány faanyagolva fogadta, de mégis, a könyvespolcon diszeleg — Hrabal könyve...

Pataki Sándor